

REVIEW: REVISTA POLIS NR. 4 (2021): 130 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI PETRE ANDREI

Sorin MITULESCU

**Cercetător independent
Independent researcher**

Personal e-mail: sorin_mit@yahoo.com

REVIEW: POLIS JOURNAL NO. 4 (2021): 130 YEARS SINCE THE BIRTH OF PETRE ANDREI

Abstract: The latest issue [no. 4 (34) in 2021] of the journal Polis presents a group of articles dedicated to the sociologist Petre Andrei (1891-1940). The Petre Andrei Academic Foundation also published a volume of papers dedicated to the work and life of the sociologist who asserted himself at the University of Iași in 1991. Now we have a new file dedicated to the same topic but more consistent and more informed. From this issue of the political science journal Polis we learn about the latest achievements regarding the republish of P. Andrei's work. In addition to the reprint of the original works, translations and exegesis on the work of Petre Andrei will soon appear. Several comments draw attention to the topicality of some concerns and achievements that we find in the work of the sociologist. New hypostases of the one who tragically disappeared under the legionary dictatorship are also brought to light. Interest in Petre Andrei's work is proving to be growing, both nationally and internationally.

Keywords: sociological heritage, present interest, republish and translation, social pedagogy, fascist movement examination.

Citation suggestion: Mitulescu, Sorin. „REVIEW: Revista Polis nr. 4 (2021): 130 de ani de la nașterea lui Petre Andrei”. *Transilvania*, no. 1-2 (2022): 138-140.

<https://doi.org/10.51391/trva.2022.01-02.19>.

Până în anii '90, de moștenirea intelectuală rămasă de la Petre Andrei se ocupa (cred că în exclusivitate) un foarte activ *aparatec* al ideologiei de la noi, pe nume Mircea Măciu, produs 100% al Academiei „Ștefan Gheorghiu”. Din postura sa de editor șef la Editura Politică și mai apoi de director al Editurii Științifice și Enciclopedice, acesta părea că obținuse monopolul editării lucrărilor lui Petre Andrei, evident numai acelea care primeau girul cenzurii comuniste. Sub această îngrijire (discutabilă) au fost publicate până în 1989 o parte din lucrările lui Petre Andrei, dar au lipsit din circuitul public altele, poate dintre cele mai interesante, cum a fost studiul despre fascism, publicat de autor prin anii '20. Lucrarea prezenta la apariție o remarcabilă notă de sincronism european de care nici moștenirea lui Petre Andrei și nici România nu au reușit să profite la timp, în lipsa unei participări la dezbateră de idei internațională.

După 1990, sarcina de a întreține memoria și interesul intelectual pentru opera sociologului născut la Brăila, dar format și afirmat la universitatea din Iași și-a asumat-o, în mod cu totul îndreptățit, Fundația Academică Petre Andrei cu sediul în capitala moldavă. Dintre inițiatorii fundației făcea parte și principalul legatar al sociologului tragic dispărut, fiul acestuia, inginerul Petru P. Andrei. Sub egida acestei instituții se vor

desfășura de atunci și până în prezent cele mai importante manifestări omagiale dedicate lui Petre Andrei și se va realiza totodată editarea în întregime a operelor sale. Așa se face că Revista *Polis* susținută în seria sa nouă de Facultatea de Științe Politice și Administrative din cadrul Universității Petre Andrei dedică ultimul său număr pe 2021, comemorării a 130 de ani de la nașterea marelui sociolog, profesor și om politic¹.

Seria manifestărilor și volumelor colective dedicate lui Petre Andrei după 1989 a fost deschisă în 1991 de amintita fundație prin organizarea la Iași a unei sesiuni științifice pentru comemorarea a 100 de ani de la naștere și publicarea în volum a comunicărilor². Cu acel prilej, 29 de participanți, în marea lor majoritate universitari ieșeni de cele mai diferite specializări academice, de la pedagogi la ingineri și economiști (printre ei un singur nume notabil de sociolog din perioada respectivă, Elisabeta Stănculescu) produceau comunicări pe diverse teme mai mult sau mai puțin legate de contribuțiile lui Petre Andrei (să menționăm titlul unei asemenea comunicări prezentată probabil de complezență: *Ingenieria valorii*). Curios, lipsea de la acel eveniment mai sus pomenitul editor al operei lui P. Andrei din anii '80, deși se găsea încă în activitate. Deducem de aici că transferul de responsabilități în privința

custodiei operelor lui P. Andrei nu s-a realizat în cele mai bune condiții. Dar în timp, lucrurile s-au așezat, se pare, pe făgașul lor normal. La un interval de 30 de ani avem (în revista *Polis*) o nouă listă de comunicări (articole³) dedicate memoriei lui Petre Andrei. Dintre participanții la sesiunea din 1991 se mai menține între semnatori un singur nume, al profesorului Doru Tompea care atunci prezenta împreună cu fiul celui comemorat o listă bibliografică (aproape) completă a lucrărilor lui Petre Andrei. Astăzi Doru Tompea semnează (împreună cu Teodora Tompea) editorialul revistei, intitulat „Petre Andrei – Omul și opera”. Implicați în activitatea Fundației Academice „Petre Andrei”, autorii menționează cu satisfacție republicarea integrală a operei rămase de pe urma savantului ieșean, într-o serie intitulată *Petre Andrei. Omul și opera*. Ni se spune că aceasta a ajuns până în prezent la nouă titluri, cuprinzând texte fără amputări (nu cum procedase editorul operelor în 4 volume publicate între 1973 și 1983). Sunt efectiv menționate titlurile *Țurnal*, *Memorialistică*, *Corespondență* (volumul de deschidere al seriei apărut în 1993), un volum cuprinzând lucrarea *Fascismul* din 1927, *Sociologia generală* (în 1999), *Filozofia valorii* (teza de doctorat), *Sociologia revoluției și Studii de sociologie politică* și, în fine, cel de al nouălea volum (dar probabil nu cel din urmă), conținând *Prelegeri de etică* (în 2001, distins cu premiul Academiei Române). Dacă facem un calcul, ne ies în total 6 titluri. Este posibil să fi scăpat câteva, dar nu este clar nici planul editorial urmat, deoarece, o bună parte din volumele menționate au fost publicate la editura Polirom, în timp ce autorii ne asigură că proiectul reeditării a fost realizat împreună cu editura Tipo Moldova din Iași. Dincolo de orice inexactități, întâzieri sau suprapunerii, reeditările s-au realizat efectiv și munca celor care le-au făcut posibil (probabil nu ușoară) trebuie lăudată.

Din paginile prezentului număr omagial al revistei *Polis* mai aflăm despre un proiect editorial ce vizează reeditarea unora dintre scrierile lui P. Andrei, dar de data aceasta va fi vorba și despre traducerea lor într-o limbă de circulație mai largă, limba italiană. Un prim pas îl va reprezenta publicarea în Italia (cu sprijinul unei finanțări internaționale) a volumului *Sguardi dalla est. Dal Fascismo italiano al fascismo rumeno: l'analisi di Petre Andrei*. Volumul este îngrijit de un colectiv din care face parte și profesorul italian Angelo Chielli (cu o contribuție legată de opera lui Andrei și în paginile prezentului număr al revistei *Polis*) iar traducerea textului este asigurată de Sabin Drăgulin (autor în revistă al articolului *Petre Andrei și fascismul în cultura europeană. Un eseu despre libertate*) și Ioana Drăgulin. Cu o întârziere de circa 50 de ani, studiul lui Petre Andrei din 1927 va ajunge în fine, să fie cunoscut în Italia unde în anii '80 s-a desfășurat o amplă dezbateră pe tema rătăcirilor ideologice ale fascismului dar nu se cunoșteau atunci valoroasele contribuții ale autorului român.

Dincolo de valoarea în sine a comemorării unui intelectual de marcă al României, numărul din revista *Polis* are și meritul de a atrage atenția asupra unor elemente de actualitate pe care putem să le descoperim în lucrările din variate domenii elaborate de savantul român în urmă cu aproape 100 de ani. Iată mai jos (cu titlu de exemple) câteva dintre acestea.

Într-o Românie care încă nu a reușit să definitiveze regionalizarea și reforma administrativă în concordanță cu cerințele administrării moderne și ale gestionării fondurilor europene, sunt încă de actualitate contribuțiile din 1929 ale profesorului și parlamentarului ieșean cu privire la descentralizare. Așa cum constată Cristian Bocancea („Descentralizarea administrativă în opera politico-juridică a lui Petre Andrei”) în susținerea reformei, deputatul țărănist Petre Andrei combătea argumentația liberalilor conform căreia descentralizarea ar produce „destructurarea statului național unitar” explicând profesoral că „descentralizarea nu înseamnă federalism”. Una dintre izbânzile parlamentare ale lui Petre Andrei pe acest front a fost în cele din urmă, recunoașterea ca entitate cu personalitate juridică a asociației de județe (un fel de regiune de dezvoltare în termenii zilelor noastre). Și în prezent, ca și atunci când trăia Petre Andrei mulți compatrioți (români cu r-ul foarte apăsat) par să dea uitării o parte dintre angajamentele luate în 1918 (în plus cele asumate prin aderarea la Uniunea Europeană). Pentru aceștia, frecventarea unor texte aparținând lui Petre Andrei, care înțelegea să se lupte pentru păstrarea valorilor consfințite la formarea României Mari ca stat întemeiat pe o societate multiculturală, ar fi de un mare ajutor.

Pe aceeași direcție a actualității contribuțiilor lui Andrei avansează și Cristina Gavriluță și C. M. Dalban („Semnificațiile clasice ale revoluției în gândirea lui Petre Andrei. Interpretări și relevanțe actuale”) constatând că astăzi sunt de actualitate înțelegeri preponderent procesuale asupra revoluțiilor și care astfel, se apropie de concepția lui Andrei. În schimb, alte abordări actuale, acordând atenție preponderentă forțelor material exterioare – tehnologice și globale, în detrimentul laturii spirituale și a participării individuale, se îndepărtează de înțelegerea umanistă pe care o promova Petre Andrei asupra fenomenului revoluției. Dar, în concluzie autorii remarcă faptul că ideile lui Andrei „încă inspiră, rămân valide peste timp și pot constitui adevărate grile de lectură ale lumii în care trăim” (p. 121).

De actualitate sunt și o serie de recomandări pedagogice pe care le făcea profesorul comemorat, izvorând din experiența sa nemijlocită la catedră dar și din back-ground-ul său teoretic sociologic, filozofic și etic. Articolele semnate de Sorin Cristea și de Gabriela Cristea pun în lumină valoarea ideilor reformatoare ale „pedagogului social” care a fost Petre Andrei.

Într-o altă abordare din volum, actualitatea lui Petre Andrei rezultă din nostalgia celor din prezent pentru lumea celui evocat din trecut. Tudor Pitulac („Imposibila întoarcere”) încearcă o paralelă între lumea academică a lui Petre Andrei și cea contemporană. Prezentul, nu doar la nivel local dar și la nivel global îi apare autorului ca fiind în mare suferință datorită deficitului de valori meritocratice, adică tocmai acele valori pe care Petre Andrei le aprecia mai presus de orice.

Un aspect interesant abordat în paginile numărului 4 (34)/2021 al revistei *Polis* este cel privitor la relațiile dintre Petre Andrei și primul său mentor spiritual de la Universitatea ieșeană, Dimitrie Gusti. Chiar dacă cei doi au avut parcursuri intelectuale diferite, în sensul că Petre Andrei nu a aderat în nici un fel la Școala monografică a conducătorului său de

doctorat (ceea ce se întâmplă mai rar în mediul academic) și nici nu s-a sfiit să critice abordarea gustiană, nu este mai puțin adevărat că relațiile dintre cei doi s-au derulat într-o notă de respect reciproc și de colaborare, mai ales pe linia reformei din domeniul educației și învățământului. Gabriela Cristea („Politica educației în pedagogia sociologică a lui Petre Andrei”) semnaleză că Petre Andrei promova o „pedagogie sociologică”, adică întemeiată pe rezultatele cercetării sociologice care în epoca interbelică conducea către „regionalism și localism educativ”. Ori pe această linie el se întâlnea în mod firesc cu Dimitrie Gusti – care în propria perioadă de ministeriat încurajase specificitatea regională a învățământului. Că între concepțiile pedagogice ale celor doi mari sociologi era o potrivire considerabilă este probat – după cum constată aceeași autoare – de includerea de către D. Gusti în cartea elaborată la finalul mandatului său ministerial în 1934 (*Un an de activitate la Ministerul Instrucției, Culturii și Artelor, 1932-33*) a studiului semnat de P. Andrei, în calitatea sa de subsecretar de stat la același minister și intitulat *Politica culturală a noului stat român*. Urmărind și el relația Petre Andrei – Dimitrie Gusti pe anumite porțiuni ale acesteia, Zoltan Rostas („Doi miniștri sociologi în anul Serviciului Social. Note despre relația dintre Petre Andrei și Dimitrie Gusti în 1939”) ajunge la concluzia că cei doi mari sociologi aveau „convingeri moral-politice apropiate, ceea ce a favorizat buna lor colaborare pe parcursul tumultuosului an 1939. Intervenția brutală a istoriei în chiar cursul anului următor le-a zădărnicit amândurora planurile dar a făcut și ca pilda colaborării lor să rămână exemplară pentru generațiile următoare” (p. 157).

Din fericire pentru cititor și acest număr de revistă dedicat lui Petre Andrei beneficiază de căutările unor harnici scormonitori prin arhive. Dacă la sesiunea de comemorare menționată din 1991, Al. Ioniță aducea date foarte interesante (inedite la acel moment) despre activitatea lui Petre Andrei în fruntea Bibliotecii Universitare din Iași (între 1922 și 1927), acum avem informații proaspete, oferite de C. Turliuc despre apartenența la francmasoneria ieșeană („Petre Andrei și Francmasoneria ieșeană interbelică”). Aflăm că aici Petre Andrei s-a bucurat de compania „frățească” a unor intelectuali ieșeni cum au fost Tr. Bratu (rector al Universității), Ionel Teodoreanu, Octav Botez, Mihail Ralea și alții. Este un argument în plus de a susține ideea că Petre Andrei nu a fost un intelectual izolat, singuratic chiar dacă pe durata carierei sale academice nu a putut să se înconjoare cu studenți și asistenți pe care să îi călăuzească pe linia cercetărilor (așa cum a procedat Dimitrie Gusti la București). Probabil, pentru asta ar fi avut nevoie de mai mult timp, dar istoria nu i-a oferit această șansă nici lui și nici Universității ieșene.

Inițiativa Universității Petre Andrei de a mai adăuga în acest an încă un dosar de reflecție pe marginea activității patronului său spiritual s-a dovedit o realizare notabilă, cu meritul de a suplini – pentru moment – insuficienta exegeză a operei sale. Lucrările de referință despre viața și activitatea sociologului ieșean (eventuale teze de doctorat dedicate unor asemenea teme, cum sugerează profesorul C. Schifirneț în răspunsul său la ancheta revistei) sunt încă așteptate să apară, după cum și participarea la un eveniment de comemorare ca cel de față a mai multor contributory, dintr-un areal mult mai larg decât cel ieșean ar fi fost de dorit.

Note:

1. *Polis. Revistă de științe politice*. Volum IX, nr. 4 (34), Serie nouă, septembrie-noiembrie 2021.
2. *Comunicări prezentate la sesiunea științifică de comemorare a 100 de ani de la nașterea lui Petre Andrei*, Fundația Academică Petre Andrei, Iași, 1991.
3. Sunt publicate 13 articole dedicate lui Petre Andrei plus trei răspunsuri la ancheta revistei cu privire la opera și personalitatea aceluiași personaj.

Bibliography:

- Bocancea, Cristian. “Descentralizarea administrativă în opera politico-juridică a lui Petre Andrei” [The Administrative Decentralization in the Political and Juridic Works of Petre Andrei]. *Polis Journal of Political Science* 9, no. 4 (34) (2021): 89-101.
- Tompea, Doru, and Anca Teodora Tompea. “Petre Andrei–omul și opera” [Petre Andrei – The Man and the Work] 9, no. 4 (2021): 7-23.
- Gavriliuță, Cristina, and Costel Marian Dalban. “Semnificațiile clasice ale revoluției în gândirea lui Petre Andrei. Interpretări și relevanțe actuale” [Classical Significations of the Revolution in the Thought of Petre Andrei: Contemporary Interpretations and Relevance]. *Polis Journal of Political Science* 9, no. 4 (2021): 109-122.
- Cristea, Sorin. “Pedagogia social în concepția lui Petre Andrei” [Social Pedagogy in Petre Andrei’s Perspective]. *Polis Journal of Political Science* 9, no. 4 (2021): 123-136.
- Cristea, Gabriela. “Politica educației în pedagogia sociologică a lui Petre Andrei” [Politics of Education in the Sociological Pedagogy of Petre Andrei]. *Polis Journal of Political Science* 9, no. 4 (2021): 137-150.
- Pitulac, Tudor. “Imposibila întoarcere” [The Impossible Return]. *Polis Journal of Political Science* 9, no. 4 (2021): 169-178.
- Rostas, Zoltan. “Doi miniștri sociologi în Serviciul Social. Note despre relația dintre Petre Andrei și Dimitrie Gusti în 1939” [Two Sociologists as Ministers in the Social Service: Notes on the relationship between Petre Andrei and Dimitrie Gusti in 1939]. *Polis Journal of Political Science* 9, no. 4 (2021): 151-158.
- Turliuc, Cătălin. “Petre Andrei și Francmasoneria ieșeană interbelică” [Petre Andrei and the Interwar Freemasonry in Iași]. *Polis Journal of Political Science* 9, no. 4 (2021): 159-168.